

Nr 142.

Av herr **Molin**, om anslag för år 1920 till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

Kristiden har på ett förfärande sätt satt sin stämpel på den statsverksproposition, som förelagts innevarande års riksdag. Med ångest och bävan måste en var fråga sig: vart bär det hän? Måste vi räkna med statsbankrutt så småningom eller finns då ingen räddning? Det synes vara Kungl. Maj:ts hopp, att de väntade prisfallen å livsmedel, material och arbetskraft skola utgöra den ariadnetråd, som skall leda de svenska statsfinanserna ut ur den labyrint av svårigheter, som uppturnat sig. Vore antagandet riktigt, kunde man ju vara något så när lugn tills vidare, men tyvärr är antagandet oriktigt, ty liksom kristid och högkonjunktur ha sina nackdelar, så har enligt all erfarenhets vittnesbörd även lågkonjunkturen sina olägenheter vis å vis såväl den enskildes som statens ekonomi. Under högkonjunktur stiga alla priser, d. v. s. penningvärdet faller, utgifterna ökas enormt men inkomsterna ökas jämväl. Förutsatt att oskickliga och klumpiga ingripanden ej ske i den allmänna prisbildningen, strävar ekonomien att upprätthålla jämvikten mellan debet och kredit. Då lågkonjunkturen återigen som en vågrörelse nedåt inträder, d. v. s. då penningvärdet höjes, sker det samma, jämvikten mellan debet och kredit upprätthålles. Dessa oskrivna men stränga ekonomiska lagar synas vara oföränderliga och eviga. När man står inför lösningen av ett kvistigt problem, i detta fall lösningen av gåtan: huru bör statens ekonomi ordnas till det bästa, så att det inte bara just nu för tillfället skall gå ihop utan även gå i lås för framtiden samtidigt som samhällsutvecklingen må gå framåt, är det sannerligen nödvändigt att förfara såsom läkaren vid den sjukes bädd: först taga reda på sjukdomen och sjukdomsorsakerna och först därefter förordna läkemedlen.

Det är utan tvivel tydligt, att Kungl. Maj:t före framläggandet av innevarande års statsverksproposition icke bemödat sig om att efter-

forska orsaken till statens ekonomiska sjukdomsläge, utan framlagt propositionen uteslutande på det bedrägliga hoppet att tiderna sedermera skola bli bättre i så måtto, att statens inkomster skola hålla sig konstanta, men att statens utgifter skola minskas, men ändå vida större valuta fås för pengarna.

Oriktigt vore att härutinnan klandra Kungl. Maj:t ensamt. Riksdagen själv torde icke hava allra minsta skulden till det system, vars konsekvenser kulminerat uti föreliggande statsverksproposition.

Om Kungl. Maj:t först sökt finna roten och upphovet till det onda och bemödat sig att avlägsna orsakerna, borde avfattandet av statsverkspropositionen ha blivit jämförelsevis lätt och en proposition framkommit, som varit ägnad att ej blott inge tillfredsställelse för stunden utan även tillfredsställelse med tanke på framtiden, kulturen och framåtskridandet.

Förmåtet torde det vara av en lekman att peka på orsakerna till det bedrövliga tillstånd, vari statsfinanserna nu befinna sig, men då ingen inom riksdagen tyckes vilja göra en min av att angripa det onda i dess innersta rot, kan det ej hjälpas, att undertecknad tager sig friheten att göra det.

Kristidskommissionerna hava naturligtvis sin givna andel i vad som skett och vad som sker för närvarande. Men kommissionerna äro dock blott uttrycket för eller verkställarna av det samhällsvådliga *system*, som statsmakterna knäsatt, det systemet nämligen, att valhant och klumpigt, utan aktning för de orubbliga ekonomiska lagarna, bryta mot desamma, d. v. s. planlöst och dumt ingripa gent emot den fria prisbildningen, som dock är grunden och förutsättningen för statens ekonomiska liv och utvecklingsmöjligheter. Statsmakterna och dess nu med rätt eller orätt så starkt klandrade kommissioner ha under kristiden så nedgrävt sig i detaljerna om priserna per kilo av olika varor, att problemets kärna alldeles undanskymts. Vad har då varit problemets kärna? Helt visst ej blott att skaffa livsmedel och förnödenheter till vilket pris som helst utifrån, utan även och framför allt att påskynda, befordra och utveckla produktionen inom landet. Har man ytterst velat detta, måste det anses otillständigt att gräva ned sig i detaljer om alla möjliga olika varors pris per kilo och andra enheter. Detta detaljmakeri med maximiprissättningar har som alla vetat verkat så, att alla maximerade varor försvunnit ur den legitima handeln och gått ut i smyghandel och jobberi. Raka motsatsen till det man velat har genom maximiprisen åstadkommits. Men ej nog därmed; staten har genom dessa prisregleringar åsamkats oerhörda förluster till ingen

som helst nytta och det statsfinansiella läget fullkomligt snedvridits och fördärvats.

Det invändes naturligtvis genast emot detta resonnemang, att arbetareklassen utan att prisregleringarna skett skulle ha råkat in uti de mest oöverstigliga svårigheter. Härpå svaras: Visst icke. Den nöd, som den svenska arbetareklassen och de mindre bemedlade i samhället genomgått under kristiden, hade aldrig kunnat bliva värre än den varit utan än med prisregleringssystemet. Om arbetareklassen och de mindre bemedlade och alla andra samhällsmedlemmar för övrigt ställts inför nödvändigheten att betala oerhört uppskruvade priser för livsmedel och övriga nödvändighetsvaror, vad hade då skett? Med hänvisning till de krigskonjunkturvinster affärsmän, industriidkare och övriga arbetsgivare, med andra ord det produktiva arbetets män, kunnat tillskansa sig, hade det blivit nödvändigt att över lag höja alla arbetslöner, så att de kommit i nivå med det allmänna prisläget och var mans existens trots priserna varit tryggad. Det enda, som under sådana omständigheter hade inträffat, hade varit penningevärdets fall, och det torde ha varit tämligen betydelselöst för menige man här i landet, om levnadskostnaderna per dag belöpt sig till 1 krona eller 10 kronor, blott var man haft motsvarande inkomster, så att debet och kredit i varje fall gått ihop.

En allmän prisreglering är naturligtvis ej teoretiskt otänkbar, ehuru en var måste inse, att den är praktiskt utförbar. För en sådan allmän prisreglering skulle fordras en allvishet, allvetenhet, allgodhet och kunskap, som ingen dödlig eller samling av de yppersta dödliga skulle kunna prestera. En partiell prisreglering, uteslutande med avseende på livsmedel och samtidigt fri prisbildning på andra varor, borde vårt lands nationalekonomer och främste i synagogan redan från början ha insett vara och i framtiden bliva en olycka, en förbannelse såväl för den enskilde som för staten.

Därest fri prisbildning såväl beträffande livsmedel och andra varor av allehanda slag som ock arbetslönerna fått råda här i landet under kristiden, hade sannerligen det allmänna prisstegringsgaloppet fått lov att hejda sig självt. Den stimulans produktionen fått genom den fria prisbildningen, skulle sannerligen också den verkat återhållande på fortsatt prisstegring. Och statsmakternas stora, oförlätliga fel har varit och är allt fortfarande, att den rätta blicken för produktionen och utvecklingen här i landet alltjämt synes saknas. Produktionens och utvecklingens betydelse inses väl, men handlingarna tyckas icke bevisa, att den rätta insikten i hithörande saker besittes fullt och helt. Det är sannerligen ej nog med, att den produktion, som tillföre existerat, hålles i gång,

denna produktion måste även utvecklas och bliva allt större och större, i den mån den sociala trevnaden skall befästas inom samhället och i den mån nya munnar tillkomma för att äta och nya armar tillkomma för att arbeta. Man bryter ej ostraffat emot vare sig de oskrivna ekonomiska lagarna eller mot samhällsutvecklingens lagar. Här i Sverige ha en serie brott mot dessa lagar förekommit, och nu för tillfället och framför allt i framtiden uppbära och komma vi att uppbära straffet. De medel och resurser, vi i detta nu och i framtiden kunde ha att tillgripa för samhällslivets vidmakthållande och utveckling, saknas alldeles tillfölje missgreppen att strida emot all vedertagen naturens obevekliga ordning. En ödets ironi är, att alla de vidtagna osunda åtgärderna och attentaten emot den fria prisbildningen skett med arbetareklassens och dess representanters goda minne och vilja, och dock lär det, som envar arbetare måste erkänna, icke vara någon samhällsklass, som så till den grad lidit av systemet, som just arbetareklassen, under det gulascher, jobbare och arbetsgivare i gemen aldrig haft så gyllene tider som just under den statliga prisregleringens egid.

En var torde ha sig bekant, vilka enorma summor som kristidskommissionerna slukat och för vilka staten får stå i ansvar, när allt kommer omkring. Valutan för de enorma utgifterna är och blir — stagnation och tillbakagång i produktionen och förkvävandet av samhällets utveckling och framåtskridande. Vårt land, som, därest de norrländska vidderna gjordes produktiva i alla bemärkelser, kunde inom eget område föda mångdubbel befolkning, bringas till praktisk overksamhet, stagnation i utvecklingen och tillbakagång. Landets redan befintliga, dock högst ofullständiga kommunikationsväsen, post, telegraf, järnvägar och landsvägar kunna av statsmakterna ej tillförsäkras de medel, som oundgängligen tarvas för att nöjaktigt kunna fungera. Vidare utveckling av dessa kommunikationsanstalter förkväves. I sanning en tröstlös syn! Och dock äro kommunikationsmedlen grunden och förutsättningen för all kultur och framåtskridande i andlig och materiell bemärkelse, inte bara i Sverige utan i hela världen.

Under en tid, då mera än någonsin alla nationens krafter böra och måste spännas i arbete för att samhällsmaskineriet må fungera och för att skapa nya värden och möjligheter till produktion, prutas det på de produktiva arbetena men proponeras i stället på millionanslag till — arbetslöshetens bekämpande. Det är upp- och nedvända världen.

Enda räddningen ur det elände, staten iråkat i fråga om sin ekonomi, är kristidskommissionernas avskaffande snarast möjligt och återställandet av den fria prisbildningen på alla områden, indragning till

det allra yttersta av utgifter till improduktiva företag, exempelvis militärväsendet, höjning till fullt affärsmässig nivå av alla post-, telefon-, telegram-, järnvägs- och andra taxor, så att vederbörande statens affärsdrivande verk bära sig, avskaffande eller omplacering av alla statens tjänstemän, som sakna brinnande nit, omtanke och duglighet i fråga om statens affärer, upptagandet tillsvidare av lån till vilket pris som helst, förutsatt att statens värdighet och självbestämmanderätt ej trädes för nära, allt i syfte att *åtminstone tillsvidare* lätta på de svårigheter, statens affärsdrivande verk och den svenska allmänheten för uärvarande måste underkasta sig genom statens långt före detta tidigare ådagalagda njugghet att tillgodose vederbörande verks och inrättningskrav.

Innan bestämda yrkanden framställas, torde det vara på sin plats att erinra om den åtgärd vederbörande regeringar under kristiden samfällt vidtagit, nämligen att till alla verk och inrättningar, kommuner eller enskilda rikta uppmaningen att till det yttersta inskränka på sina krav på staten och till det yttersta söka spara. Åtgärden i alla dess olika upplagor måste på det skarpaste fördömas, så vitt med uppmaningen avsetts, att sparsamheten skulle gå utöver möjligheterna för respektive verk att fungera till statens och de enskilda samhällsmedlemmarnas om ock minimala belåtenhet. Gränsen för den lojala, förnuftiga och statsekonomiska sparsamheten har dock på ett oerhört sätt av Kungl. Maj:t överskridits, och torde detta förhållande framför allt gälla vidkommande telegrafverket och vattenfallsverket. Det är ej nog med, att telegrafverket är ifrån år prutat med sig självt rörande arbeten, som verket för sin del ansett nödiga för att telefonväsendet skulle kunna fungera oklanderligt, regeringarna och riksdagen ha prutat än ytterligare, och stå vi nu, de svenska medborgare, som ej, i likhet med regeringen, ämbetsverken och kommissionerna, hava förmånen av rätt till tjänstesamtal med företrädesrätt, inför det faktum, att telegrafverket på anständigt sätt ej tillgodoser våra blygsammaste krav på verkets kapacitet. Förhållandena ute i landet äro fullkomligt olidliga.

Telefonväsendet är, snart sagt, lika ökänt som kommissionsväsendet. Det beror på, att arbeten, som borde ha utförts för minst 5 år sedan, ännu ej påbörjats. Det är ingen mening eller förnuft i, att staten skall laborera med ett telefonväsende, som ej fungerar och som ej på nöjaktigt sätt kan tillgodose de enskildas eller näringslivets oavvisliga krav.

Riksdagen måste, om ock vederbörande regering aldrig så mycket desavueras, se till, att telegrafverket erhåller de anslagssummor, som verket, efter vad som kan förmodas, redan förut nedprutat med sig självt.

Vem kan för övrigt garantera, att möjligheterna till högre anslag äro större nästa år? Intet tvivel råder om, att svårigheterna *då* äro lika stora, om än större än *nu* att få statsfinansernas debet och kredit att gå ihop. Detta även om materialierna sjunka i pris. Samtidigt med sjunkandet å kreditsidan kommer också enligt naturens obevekliga lagar sjunkandet på debetsidan.

Varje dröjsmål att ge telegrafverket och övriga verk och inrättningar medel i händerna att hålla driften uppe på anständigt vis och att utveckla sig enligt tidens krav, måste innebära förlust för staten både andligen och materiellt. De resultat, som under kristiden vunnits av att godtrogna enskilda och samhällen rättat sig efter sparsamhetsukaserna från regeringarna, mana sannerligen ej till efterföljd i fortsättningen. Oerhörda värden ha redan gått förlorade för så väl staten, kommuner och enskilda tillfölje den anbefallda missriktade sparsamheten. I fortsättningen kommer staten helt visst att förlora enoima summor på att nödvändiga arbeten ej utföras i tid utan uppskjutas till sedan någon gång längre fram. De bolag och enskilda, som under kristiden trots dyrtiden och regeringsuppmaningarna oförtrutet arbetat och byggt upp nya verk och industrier, hava sannerligen ej behövt ångra sig, på samma gång de gjort nationen ovärderliga tjänster.

Utgår man från den enda rätta synpunkten, att statens liv, medborgarnas sociala välbefinnande, hela samhällets utveckling och framåtskridande främst av allt hänger på arbete och produktion i alla möjliga former, måste varje åtgärd (hur välmenad den än är), som direkt eller indirekt till sina konsekvenser riktar sig mot nationens arbeten och produktion, stämplas såsom samhällsvådlig.

Från dessa synpunkter äro statsverkspropositionens nedprutanden, bland annat av telegrafverkets krav såväl å staten för 1920 som ock tilläggsstaten för 1919, oförsvarliga, och hemställes därför i denna motion, vars motivering huvudsakligen är gemensam för ett flertal andra av undertecknad vid denna riksdag väckta motioner,

att riksdagen på skäl, som kungl. telegrafstyrelsen anfört, måtte för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 28,000,000 kronor.

Stockholm den 17 januari 1919.

Emil Molin.